

Sexualbrottslagstiftningen

Från och med den 1 april 2005 gäller en ny sexualbrottslagstiftning.¹ Syftet med den nya lagstiftningen är dels att ytterligare förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande, dels att lyfta fram och förstärka skyddet för barn och ungdomar mot att utsättas för sexuella kränkningar.

Våldtäkt

Man kan ställas till svars för våldtäkt om man genomför ett samlag eller därmed jämförlig handling mot någon:

- genom tvång och med hjälp av våld eller hot om brottslig handling *eller*
- medan någon befunnit sig i hjälplöst tillstånd *eller*
- när den andre varit underårig, det vill säga under 15 år, när övergreppet begicks.²

Med samlag menar man både vaginala, orala och anala samlag, men även då man till exempel för in föremål eller fingrar vaginalt eller analt på en annan person. För ”därmed jämförlig handling” är utgångspunkten att det förekommit en någorlunda varaktig fysisk beröring av antingen den andres könsorgan eller den andres kropp med det egna könsorganet. Även andra handlingar ska kunna räknas in; handlingen ska då ha haft en tydlig sexuell prägel samt vara ägnad att tydligt kränka offrets sexuella integritet.

1. Det som beskrivs som *våld* i lagstiftningen behöver inte vara fråga om något grovt våld. Enligt rättspraxis kan det räcka att gärningsmannen med hjälp av sin kropp trycker ner brottsoffret eller med våld pressar isär hennes ben.
2. Att befinna sig i *hjelplöst tillstånd* kan innebära att man är drogad eller kraftigt berusad, att man sover, är medvetslös eller att man på grund av funktionshinder, sjukdom eller kroppsskada inte kunnat freda sig.
3. *Våldtäkt mot barn* är en ny straffbestämmelse som kom i och med den nya sexualbrottslagstiftningen 2005. Det innebär att någon har samlag med eller genomför en annan allvarligt sexuellt kränkande handling med en person som är under 15 år. Här krävs det inte att det förekommit våld eller hot för att det ska dömas för våldtäkt. Bestämmelsen omfattar också fall där barn mellan 15 och 18 år utnyttjas av närstående eller andra personer med särskilt ansvar för dem, till exempel ens förälders nya partner.³

För att en våldtäkt ska dömas som *grov våldtäkt* ska våldet eller hotet som använts vara av särskilt allvarlig art. Om det är mer än en förövare ska man alltid döma för grov våldtäkt.

Andra typer av sexualbrott:

*Sexuellt tvång*⁴ är när någon med olaga tvång förmår en person att utföra eller tåla en sexuell handling. Det omfattar de fall där tvånget inte är så allvarligt eller den sexuella handlingen inte är så kvalificerad som krävs för straffansvar för våldtäkt. Det kan till exempel handla om att själv tvingas onanera eller att onanera åt gärningsmannen.

¹ Prop. 2004/05:45, bet 2004/05: Ju U16, rskr.2004/05:164

² 6 kap. 1 § BrB.

³ 6 kap. 4 § BrB.

⁴ 6 kap. 2 § BrB.

*Sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning*⁵ är när någon utnyttjar att den som utsätts befinner sig i ett underläge, till exempel om en lärare genom sexuell handling utnyttjar en elev.

*Sexuellt ofredande*⁶ innefattar ord och handlingar som är ägnade att kränka en persons sexuella integritet. Det innefattar till exempel när någon i ett sexuellt syfte kortvarigt berör en annan persons bröst eller könsorgan. Det kan också handla om att man blottar sig på ett sätt som är ägnat att väcka obehag. Även tydliga sexuella kontakter per telefon eller e-post omfattas.

*Lagen om samlag med avkomling eller syskon*⁷ reglerar samlag mellan vissa släktingar.

*Sexuellt utnyttjande av barn*⁸ innefattar sexuella handlingar med barn där omständigheterna är ”mindre allvarliga”. Det kan till exempel handla om när en äldre person har sex med någon som är under men nära 15 år och där den sexuella handlingen bygger på ömsesidighet och frivillighet.

*Sexuellt övergrepp mot barn*⁹ är när det handlar om andra sexuella handlingar än de som finns med i bestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn. Barnet ska vara under 15 år eller mellan 15 och 18 år om det finns ett fostransförhållande mellan gärningsman och barn. Det kan till exempel handla om att onanera åt gärningsmannen eller att mer än flyktigt beröra en flickas eller pojkes könsorgan. Det är ett brott även om det är barnet som har tagit initiativ till handlingen.

*Utnyttjande av barn för sexuell posering*¹⁰ omfattar gärningar där någon främjar eller utnyttjar att ett barn under 15 år utför eller medverkar i sexuell posering. Med sexuell posering menas att man medverkar i eller utför en sexuell handling eller att man exponerar kroppen inför en eller flera personer eller framför en kamera. Det omfattar också när dessa gärningar begås mot ett barn som fyllt 15 men inte 18 år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling. Det kan till exempel handla om posering på sexklubb eller posering mot betalning.

*Köp av sexuell handling av barn*¹¹ innebär att det är förbjudet att få ett barn under 18 år att tåla eller utföra en sexuell handling mot ersättning. Detta gäller också om ersättningen utlovats eller om någon annan betalar.

*Köp av sexuella tjänster*¹² omfattar de övriga fall då man mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse.

*Koppleri*¹³ är när man främjar eller ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.

⁵ 6 kap. 3 § BrB.

⁶ 6 kap. 10 § BrB.

⁷ 6 kap. 7 § BrB.

⁸ 6 kap. 5 § BrB.

⁹ 6 kap. 6 § BrB.

¹⁰ 6 kap. 8 § BrB.

¹¹ 6 kap. 9 § BrB.

¹² 6 kap. 11 § BrB.

¹³ 6 kap. 12 § BrB.

Med den nya lagstiftningen har man velat öka skyddet för barn som utsätts för övergrepp. Det räknas *alltid* som ett sexualbrott om någon under 15 år utsätts för eller tvingas till en sexuell handling, även om barnet tycks vilja eller kanske till och med upplever att det vill. En vuxen eller äldre tonåring får aldrig göra något sexuellt med ett barn.

Det finns dock en särskild *ansvarsfrihetsregel*¹⁴ när det gäller sexualbrott som rör barn under femton år, om det är uppenbart att gärningen inte har inneburit något övergrepp för barnet. Man tar då hänsyn till om det är liten skillnad i ålder och mognadsgrad mellan parterna och till omständigheterna i övrigt. Ett exempel på när ansvarsfrihet kan komma ifråga är då en sextonåring och en fjortonåring som har en nära och god relation till varandra deltar i en ömsesidig och helt frivillig handling.

En del sexualbrott ingår även i kvinnofridslagstiftningen. Om en man utsätter en kvinna som han har eller har haft en nära relation med för systematiska kränkningar i syfte att skada hennes självkänsla kan han dömas för *grov kvinnofridskränkning*¹⁵. Lagen tar hänsyn till att kvinnor som utsätts för olika typer av våld i nära relationer kan ha svårt att i detalj redogöra för varje enskild kränkning och att kränkningarna sammantaget kan få mycket stora konsekvenser i en kvinnas liv. Mannen döms då för de samlade gärningarna, till exempel misshandel, olaga hot, sexuellt tvång och sexuellt ofredande.

¹⁴ Prop. 2004/05: 45 s. 114

¹⁵ 4 kap. 4a ½ BrB.